

У канве гістарычных падзей летапісец развівае правядзенняльны погляд на гісторыю, адпаведна якому добрае і благое абумоўліваюцца воляй Боскай у пакаранне ці ва ўзнагароду пэўным народам і асобным людзям. Гасподняе пакаранне наведзеннем зла скіравана на аслабленне людзей ад грахоў, на іх выратаванне дзеля вечнага жыцця. У цэлым філасофскія погляды аўтара “Аповесці” вылучаюцца ідэямі тэацэнтрызму: гістарычныя, прыродныя і іншыя з’явы суадносяцца з Богам, вызначаюцца праз Яго і маюць маральна-дыдактычную афарбоўку. Непасрэдна і праз шматлікія паралелі са Старога Запавету і Новага Запавету летапісец імкнецца да дыдактычнага сцвярджэння хрысціянскай маралі, да праслаўлення ўсходнеславянскай зямлі, яе першых хрысціян і пакутнікаў, яе хрысціцеля, усіх новых людзей, якія ўсклаі на сябе подзвіг хрысціянскага служэння Богу.

П.В.Боянков, клирик Минскаго
Свято-Духова Кафедральнаго сора

“НАЧАТКІ ПРАВАСЛАЎЯ” – БЕЛОРУССКИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ АЗБУКОВНИК

Книга с предварительным названием “Начаткі Праваслаўя” в настоящее время готовится к печати в издательстве “Польмя”. Ее выход будет по-своему символическим и явится конкретным результатом совместной работы православной церкви и соответствующих государственных структур. Средства для ее издания были выделены Государственным комитетом Республики Беларусь по печати, а благословение дано Митрополитом Минским и Слуцким, Патриаршим Экзархом всея Беларуси Филаретом.

В основу книги положены материалы православного катехизиса и месяцеслова, регулярно публиковавшиеся на протяжении 1992 – 1993 гг. в еженедельнике “Беларускае тэлебачанне і радыё” (что для своего времени также было явлением новым и необычным). Все эти публикации готовились совместно с журналистом и переводчиком Л.Н. Качанко – старшим редактором “БТ і Р”, которому выражаем искреннюю благодарность и большое удовлетворение от выполненной работы. Затем эти же материалы с некоторыми дополнениями и изменениями составили “Беларускі праваслаўны каляндар” на 1994 г. – первое издание на Беларуси, выпущенное усилиями православных братств во имя Архистратига Божия Михаила и Трех Вилен-

ских Мучеников, ставшее в дальнейшем основой для последующих аналогичных изданий¹.

В ходе многолетней работы был накоплен значительный практический опыт в решении проблем перевода церковной терминологии и церковнославянской лексики на белорусский язык.²

С учетом данного опыта нами была подготовлена к печати (в соавторстве с Л.Н. Качанко) книга под названием “Начаткі Праваслаўя”. Назначение книги – дать возможность белорусскоязычному читателю познакомиться с основами православного вероучения, а за образец взят многократно издаваемый на русском языке “Закон Божий для семьи и школы”. Следовательно, определение нашей книги как азбуковника надо понимать в расширительном смысле, как своеобразный православный “ликбез”.

Коротко о названии книги. В церковнославянском языке “начатки” – первые плоды, перворожденное животное или первая вещь чьих-либо трудов. В Ветхом Завете начатки посвящались Богу. В этом духе и апостол Павел говорит о Христе: “Он начаток, первенец из мертвых” (Кол.1.18). Однако в другом месте он употребляет это слово по-иному: “Оставив начатки учения Христова, поспешим к совершенству” (Евр.6.1). Именно в этом значении слово “начатки” вошло в белорусский язык. Согласно белорусскому толковому словарю “начаткі” – первые, начальные сведения в какой-либо области знания.

И, наконец, в поэме Якуба Коласа “Новая земля”, над которой поэт работал с 1911 по 1923 г., имеется глава под названием “Начаткі”. В подстрочном примечании к этому слову читаем следующее: учебник Закона Божия (основы христианского учения).

В состав книги будут входить следующие разделы: 1) Месяцеслов; 2) Катехизис (с расширенным разделом “О таинствах и обрядах православной церкви”); 3) Молитвы; 4) Народный календарь; 5) Белорусские святые; 6) Заключение “Тысячелетие нашей веры”.

Большое внимание будет уделено художественному оформлению книги. В ней предусматриваются иллюстрации, цветные и черно-белые.

¹ Павел Боянков, священник. Издания Православного братства во имя Архистратига Божия Михаила Минской епархии // Недзяржаўная выдавецкая дзейнасць у Беларусі: гісторыя і сучаснасць. – Мн., 1997. – С.41 – 42.

² Павел Боянков, священник. “Беларускі праваслаўны каляндар” – опыт адного из составителей // Праваслаўе ў славянскіх культурных традыцыях. – Мн., 1996. – С.13–14.

В настоящее время обществом “Православная инициатива” организован сбор подписей в поддержку введения Закона Божия (по согласию родителей) в программу средней и средней специальной школы. Среди поддержавших это обращение писатель Иван Шамякин, художник Михаил Савицкий, врачи, учителя, работники промышленности, деятели науки и культуры³.

А.І.Цітавец, супрацоўнік Аддзела
рэдкаіх кніг і рукапісаў ЦНБ НАН Беларусі

БЕЛАРУСКІЯ ВУЧЭБНЫЯ КНІГІ XVI – XVIII стст. У КАЛЕКЦЫІ КІРЫЛІЧНЫХ ВЫДАННЯЎ ЦЭНТРАЛЬнай НАВУКОВАй БІБЛІЯТЭКІ НАН БЕЛАРУСІ

У калекцыі кніг кірылаўскага друку Цэнтральнай навуковай бібліятэкі знаходзяцца шэсць беларускіх падручнікаў XVII – XVIII стст. і 34 свяшчэнныя і богаслужэбныя кнігі XVI – XVIII стст., якія таксама выкарыстоўваліся ў школьнай справе. Усе яны былі надрукаваныя ў беларускіх друкарнях або былі састаўлены беларускімі аўтарамі. Некаторыя з іх маюць прадмовы на беларускай мове.

Вучэбныя кнігі кірылаўскага друку, як вядома, выкарыстоўваліся ў асноўным у праваслаўных брацкіх школах.

Пачыналася навучанне з азбукі, яе ў кнігазборы прадстаўляе супрасьляскае выданне 1781 г. Гэты падручнік быў надрукаваны па заказе старавераў, якія па-за межамі Расіі імкнуліся перадрукоўваць забароненыя «даніканаўскія» выданні. У змесце «Азбукі» алфавіт, скланенні і невялікі тэкст аб тым, як святы Кірыла Філосаф склаў азбуку. Па падобных падручніках навучаліся і ў беларускіх брацкіх школах.

Для практычнага авалодання мовай выкарыстоўваліся псалтыры і часаслоўцы, па іх дзэці вучыліся чытаць.

Найстаражытнейшы Псалтыр у калекцыі Цэнтральнай навуковай бібліятэкі – гэта так званы «Псалтыр з чырвонымі кропкамі», які быў надрукаваны Пятром Мсціслаўцам у Вільні ў 1576 г.

Найбольш ранняе выданне «Часоўніка» ў кнігазборы – магілёўскае, 1713 г.

Працягвалі вывучэнне царкоўнаславянскай мовы па букварах і граматыках. У 1619 г. у Еўі была выдадзена лепшая

³ Закон Жыцці // Бел. Нива. – 1997. – 18 окт. – С.8.; Боянков П., свяцэннік. Закон Божий на смену беззаконию // Веч. Минск. – 1997. – 3 марта. – С.5.